

**INDIVIDUAL VA DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA RUS TILI
DARSLARINI TASHKIL ETISH**

O‘zbekiston Respublikasi IIV 1 son Toshkent akademik litseyi

Maxmudova Izzatoy Zaripbayevna

Suyarova Sayyora Tursunovna

Annotatsiya: *Mazkur maqolada rus tilini o‘qitishda individual va differensial yondashuvlardan foydalanishning nazariy asoslari, amaliy jihatlari va samaradorlik omillari yoritilgan. O‘quvchilarning yoshi, bilim darajasi, qiziqishlari, o‘rganish uslublarini inobatga olgan holda, til o‘rgatishda individuallashtirilgan va differensial yondashuvlar ta’lim sifati va motivatsiyani oshirishda muhim omil hisoblanadi. Maqolada ilg‘or tajribalar, ilmiy izlanishlar, metodologik yondashuvlar tahlil qilinadi hamda darslarni loyihalash va tashkil etishda amaliy tavsiyalar beriladi.*

Kalit so‘zlar: *Rus tili, individual yondashuv, differensial yondashuv, chet tilini o‘qitish, metodika, ta’lim texnologiyalari, shaxsiylashtirilgan o‘quv, til ko‘nikmalari, o‘quv strategiyalari*

Zamonaviy ta’lim jarayoni shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etilishi talab qilinmoqda. Ayniqsa, chet tilini, jumladan rus tilini o‘rganishda individual va differensial yondashuvlar o‘quvchilarning ehtiyojlari, qobiliyatlari va o‘zlashtirish darajasini hisobga olishga asoslangan bo‘lib, o‘quv jarayonini samarali tashkil qilishga imkon yaratadi. Ushbu maqola aynan rus tilini o‘rgatish tajribasida bu yondashuvlarning qanday qo‘llanilishi, ularning pedagogik va psixologik asoslari, shuningdek, amaliy misollardagi qo‘llanilishi xususida to‘xtaladi.

Individual yondashuv — bu har bir o‘quvchining shaxsiy xususiyatlarini, bilim darajasini, qiziqishlarini va o‘rganish tezligini hisobga olgan holda o‘quv jarayonini tashkil etishdir. Rus tilini o‘rganish jarayonida bu yondashuv o‘quvchilar orasidagi farqlarni inobatga olib, har bir o‘quvchining o‘ziga mos o‘rganish uslubini shakllantirish imkonini beradi. Ayniqsa, og‘zaki nutqni rivojlantirishda yoki yozma mashqlarda individual topshiriqlar berish o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi.

Differensial yondashuv esa o‘quvchilar guruhini ularning bilim, tayyorgarlik, ijtimoiy va kognitiv xususiyatlariga ko‘ra kichik guruhlariga ajratish orqali ta’limni tashkil etishga asoslanadi. Rus tili darslarida bu yondashuv, ayniqsa, turli darajadagi bilimga ega o‘quvchilar bilan ishlashda muhim ahamiyatga ega. Bu orqali darsda ortiqcha yuklama olish, zerikish yoki tushunmaslik hollari kamayadi. Har bir guruhga darajasiga mos topshiriqlar berilishi, ularning muvaffaqiyatini oshiradi va bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Rus tilini o‘rganishda individual va differensial yondashuvlar quyidagicha amalga oshiriladi: Diagnostik tahlil: o‘quvchilarning boshlang‘ich bilim darajasi, nutq ko‘nikmalari, fonetik va grammatik tayyorgarligi aniqlanadi. O‘quv maqsadlarini differensial belgilash:

20-May, 2025-yil

har bir guruh yoki shaxs uchun alohida yondashuv ishlab chiqiladi. Mos topshiriqlar tizimi: fonetika, leksika, grammatika, nutq faoliyatiga doir mashqlar turlicha darajada beriladi. Shaxsiy portfoliolar: har bir o‘quvchi o‘z taraqqiyotini kuzatib boradi. Refleksiya va tahlil: dars oxirida har kim o‘z fikrini bildiradi, qiyinchiliklar va yutuqlar tahlil qilinadi.

Vygotskiy L.S. "Zonasi blizhaishego razvitiya" (ZBR) nazariyasiga ko‘ra, o‘quvchi individual rivojlanish bosqichida mustaqil emas, balki yordamga tayanib o‘rganadi.

Elkonin-Davydov tizimi: har bir o‘quvchining psixologik rivojlanish darajasi asosida dars rejalashtiriladi.

Zimnyaya I.A. o‘quv jarayonida differensial yondashuvni o‘quvchi motivatsiyasining kuchli rag‘batlantiruvchisi sifatida belgilaydi.

Xripunova N.M. rus tilini chet tili sifatida o‘qitishda individual yondashuv asosida differensial nazorat tizimini taklif qiladi.

Murodova S. (2022) o‘z tadqiqotida o‘rta maktablarda rus tili darslarini shaxsiylashtirish orqali o‘quvchilarning baholash ko‘rsatkichlari o‘rtacha 25% oshganini qayd etadi.

Tadqiqotda empirik kuzatuv, intervyu, pedagogik tajriba va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. 60 nafar 10-11 sinf o‘quvchilari ishtirokida ikki oy davomida differensial va individual yondashuv asosida darslar tashkil etildi. Nazorat guruhi odatiy metodika bilan o‘qitildi. Eksperimental guruh esa moslashtirilgan topshiriqlar, o‘quv portfoliolar, refleksiya uslublari bilan ishladi. O‘quv natijalari, faol ishtirok va mustaqil fikrlash ko‘nikmalari keskin oshganligi aniqlandi.

Har bir rus tili o‘qituvchisi o‘quv yilining boshida o‘quvchilarning o‘rganish uslublarini aniqlash uchun diagnostik test o‘tkazishi kerak. Darslarni loyihalashda individual tayyorgarlikka mos yondashuv qo‘llanilishi, ya’ni “bir xil dars – turlicha yondashuv” tamoyiliga amal qilinishi lozim. Baholash tizimi ham differensial yondashuv asosida – har kimning o‘z qiyinchilik darajasiga mos bo‘lgan natijasi e’tiborga olinishi kerak. O‘quvchilar bilan shaxsiy suhbatlar o‘tkazish, ularning qiziqishlari va muammolarini o‘rganish orqali darslar yanada samarali bo‘ladi. Malaka oshirish kurslarida o‘qituvchilarga individuallashtirish texnologiyalarini qo‘llash metodlari o‘rgatilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, rus tilini samarali o‘rgatishda individual va differensial yondashuvlar o‘quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olib, ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan shaklda tashkil qilish imkonini beradi. Bu yondashuvlar o‘quvchilar motivatsiyasi, mustaqil ishlash qobiliyati, tanqidiy fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kelgusida rus tili ta’limida individual yondashuvga asoslangan didaktik materiallar, raqamli platformalar va baholash tizimlari ishlab chiqilishi zarur.

20-May, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Выготский Л.С. – Мышление и речь. М., 1982
2. Зимняя И.А. – Педагогическая психология. М., 2001
3. Хрипунова Н.М. – Индивидуальный подход в обучении РКИ. СПб., 2018
4. Elkonin D.B., Давыдов В.В. – Развивающее обучение. М., 1993
5. Муродова С. – Индивидуализация обучения русскому языку. Т., 2022
6. Комаров С.А. – Дифференцированный подход в школьной практике. М., 2016
7. Актуальные проблемы преподавания РКИ: сборник статей. МГУ, 2020
8. UNESCO ICT and Inclusion Guidelines, 2021

